

6. Исторический очерк г. Елисаветграда. [сост. Н. А. Пашутин]. Елисаветград: Лито-Типография Бр. Шполянских. 1897. 311 с.

7. Исторический очерк Елисаветградского кавалерийского училища с воспоминаниями питомцев школы к столетию со дня основания. училища [под ред. С. Н. Ряснянского]. Нью-Йорк: Издание объединения б. юнкеров Елисаветградского кавалерийского училища, 1965. 239 с.

8. Справочная книжка для лиц, желающих поступить в военную службу на правах вольноопределяющихся в сухопутные войска, а также и во флот. [Сост. Н. Ульянов]. Полтава : тип. Д. Н. Подземского, 1897. 32 с.

9. Шляховий К. В. Елисаветградське кавалерійське училище. URL : <http://library.kr.ua/kray/shlakhovoy/eky.html>. Назва з екрану.

REFERENCES

1. Bobrovskiy, P. O. (1889). *Dvadsatipyatiletie yunkerskikh uchilishch* [Twenty-fifth anniversary of the junker schools.] SPb.: Tipografiya Departamenta Udelov. 40 s.

2. Bobrovskiy, P. O. (1870). *Zametki o sostoyanii nekotorykh yunkerskikh uchilishch* [Notes on the state of some junker schools.] *Voyennyi sbornik*. [Military collection of works]. No. 11–12. S. 77–87.

3. Bobrovskiy, P. O. (1864). *Ob uchrezhdenii yunkerskikh uchilishch* [On the establishment of cadet schools]. *Voyennyi sbornik*. [Military collection of works]. No. 11. S. 91–144.

4. Bobrovskiy, P. O. (1876). *Yunkerskiye uchilishcha: v 3 t.* [Junker schools: in 3 volumes.]. Spb: Tipografiya V. S. Balysheva. T. 3. CH. 4: *Ekonomicheskoye polozheniye uchilishcha i dostigayemyye v nikh rezul'taty*. [Economic situation of the school and the results achieved in them.]. 265 s.

5. *Yelisavethradske viyskove mistechko* [Yelisavethrad military locality; Electronic resource]. URL : library.kr.ua/kray/shlakhovoy/eky.html. Nazva z ekranu.

6. *Istoricheskiy ocherk g. Yelisavetgrada* (1897) [Historical outline of Yelisavetgrad city] [sost. N. A.

Pashutin]. Yelisavetgrad: Lito-Tipografiya Br. Shpolyanskikh. 311 s.

7. *Istoricheskiy ocherk Yelisavetgradskogo kavaleriyskogo uchilishcha s vospominaniyami pitomtsev shkoly k stoletiyu so dnya osnovaniya uchilishcha* (1965) [Historical outline of Yelisavetgrad cavalry school with the memories of the pupils of the school on the centenary of the school founding] [pod. red. S. N. Ryasnyanskogo]. N'yu-York: Izdaniye ob'yedneniya b. yunkerov Yelisavetgradskogo kavaleriyskogo uchilishcha. 239 s.

8. *Spravochnaya knizhka dlya lits, zhelayushchikh postupit' v voyennuyu sluzhbu na pravakh vol'noopredelyayushchikhsya v sukhoputnyye voyska, a takzhe i vo flot* (1897). [Reference book for people wishing to enter the military service on the rights of volunteers in the ground forces, as well as in the navy; Sost. N. Ul'yanov]. Poltava: tip. D. N. Podzemskogo. 32 s.

9. Shakhoviy, K. V. *Yelisavethradske kavaleriyske uchylshche* [Yelisavetgrad cavalry school]. URL : <http://library.kr.ua/kray/shlakhovoy/eky.html>. Nazva z ekranu.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ПЕРЦОВ Олександр Володимирович – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки та спеціальної освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: історія вітчизняної педагогіки, історія військової освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

PERTSOV Oleksandr Volodymyrovych – Ph. D. in Pedagogy, Senior Lecturer of the Department of Pedagogy and Special Education of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University

Scientific interests: research of history of domestic pedagogy, history of military education.

Стаття надійшла до редакції 16.08.2022 р.

УДК 378.016:808.5

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-205-156-162

ПОДЛЕВСЬКА Неля Володимирівна –

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри слов'янської філології Хмельницького національного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6210-265X>
e-mail: podlevskanv@khnmu.edu.ua

ФАХОВА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ-ПОЛОНІСТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ВСТУП ДО СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ»

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Останніми роками кардинально змінилися вимоги до якості вищої освіти, зокрема й використання інноваційних методик у викладанні фахових філологічних дисциплін. Кожен здобувач освіти, як

культурна особистість, повинен, з одного боку, усвідомлювати себе в ролі представника світової цивілізації й носія загальнолюдських морально-етичних і духовних цінностей, а з іншого – громадянина певної держави і носія відповідної національної культури й мови.

Відповідно й увагу здобувачів освіти (зокрема філологів-полоністів) під час вивчення мови (мов) необхідно зосередити на опануванні відповідними своєму фаху терміносистемами сучасної української (польської) мови, жанрами й текстами, на удосконаленні культури спілкування, правилах професійного оформлення відповідної документації тощо.

Вища освіта здійснює підготовку всебічно освічених, творчих і критично мислячих здобувачів, із їх умінням впевнено орієнтуватися в безперервному потоці наукової інформації та здатністю аналізувати складні проблеми, а також формує висококваліфікованого гуманістично спрямованого фахівця, який повинен володіти не лише професійними знаннями, але й мати глибокі методологічні знання, щоб уміти самостійно приймати рішення для розв'язання проблем під час здійснення професійної діяльності і відповідати за їх реалізацію. У процесі філологічної підготовки здобувачі освіти повинні оволодіти певною критичністю мислення, умінням оцінювати те, що треба пізнати, могли пов'язати теоретичні знання із практикою, співпрацювати з людьми, розвинути здібності до сприйняття й адаптації в умовах різних видів професійної діяльності.

У сьогодишніх умовах розвитку й впровадження інформаційних технологій навчання здобувачі освіти повинні добре орієнтуватися в інформаційному просторі, знаходити, аналізувати, генерувати та створювати якісно новий продукт. Тут важливо звертати увагу на міждисциплінарні зв'язки, що проявляються, наприклад, у мові й історії, мові й педагогіці, мові й психології тощо. А володіння не лише рідною мовою на професійному рівні, а й однією або кількома іноземними є необхідною умовою для формування мовної та професійної компетенції сучасних фахівців. Тому викладач філологічних дисциплін повинен не лише надати студентам певний обсяг знань, а й долучити їх до здобутків національної та світової культури, сформувавши в них національний світогляд та відповідні моральні принципи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема формування мовної особистості набула актуальності в лінгвістиці, літературознавстві, філософії, культурології, психології, педагогіці. Науковцями здійснено аналіз національної мовної особистості (Г. Богін, С. Єрмоленко, Ю. Караулов, О. Семенюк та ін.), схарактеризовано різні аспекти формування мовної особистості здобувача освіти (О. Біляєв, Н. Богданець-Білокаленко, М. Вашуленко, О. Голобородько, Н. Голуб, О. Горошкіна, Т. Донченко, Л. Мацько, В. Мельничайко, Н. Остапенко,

Л. Паламар, М. Пентилюк, С. Караман, Т. Симоненко, Л. Скуратівський, Л. Струганець, Т. Яценко та ін.), проблеми розвитку і вивчення слов'янської філології висвітили у наукових і навчальних працях М. Брайчевський, В. Лучик, В. Німчук, Г. Півторак, О. Семенов, І. Царалунга, О. Царук, Т. Черниш, П. Чучка та ін. Однак серед усіх здійснених досліджень необхідно виділити значення пропедевтичних знань здобувачів освіти (майбутніх філологів) зі слов'янознавства для подальшого вивчення ними засад філології та набуття професійних компетентностей.

Мета статті – розглянути специфіку і роль вивчення дисципліни «Вступ до слов'янської філології» у фаховій підготовці майбутніх філологів-полоністів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У системі фахової підготовки майбутнього філолога важливе місце займає цикл пропедевтичних лінгвістичних дисциплін, серед яких: «Вступ до слов'янської філології», «Вступ до мовознавства», «Вступ до літературознавства», «Вступ до перекладознавства» тощо.

«Вступ до слов'янської філології» – це перша дисципліна циклу, яка своїм змістом забезпечує подальше вивчення слов'янських мов (української, польської), історії української мови, історії польської мови, порівняльної граматики слов'янських мов, порівняльної стилістики української та польської мов тощо, водночас ця дисципліна містить і значний культурологічний компонент. Пропедевтичний курс знайомить із виникненням слов'янської писемності, утворенням слов'янських мов, їх класифікацією, матеріальною й духовною культурою слов'ян, їх традиціями, історією розвитку славістики та актуальними питаннями її сучасного стану, готує до більш глибокого вивчення слов'янських мов (української, польської) за відповідною освітньою програмою.

Метою викладання навчальної дисципліни «Вступ до слов'янської філології» є закладення основ славістичної підготовки, зокрема підготовка бакалаврів до вивчення основних філологічних курсів, ознайомлення з актуальними проблемами сучасної славістики, особливостями слов'янських мов, культур, підготовка до поглибленого вивчення однієї зі слов'янських мов і культури відповідної країни.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Вступ до слов'янської філології» є розвиток мовної особистості, носія національної духовності, шанувальника рідної та інших слов'янських культур. Звісно ж, цими ознаками має володіти філолог, який поєднує в собі риси лінгвіста, критика, історика, знавця

моралі, культури, багатьох суміжних гуманітарних наук, що можуть пригодитися для з'ясування суті певного тексту.

Враховуючи те, що сьогодні неабияку роль відіграє полікультурна освіта, орієнтована на культуру багатьох народів, то у навчальному курсі важливо передбачити пізнання культури рідного народу в діалозі інших слов'янських культур (зокрема, польського), звернути увагу на традиції, звичаї та обряди слов'янських народів та їхній вплив на розвиток рідної культури.

«Слов'янська філологія – це розділ філології, що вивчає історію й функціонування слов'янських мов, їх діалектне членування, а також міфологію, усну народну творчість давніх слов'ян, матеріальну й духовну культуру, історію, літературу, мистецтво слов'янських народів шляхом мовного й стилістичного аналізу писемних текстів» [6, с. 6].

Освітні програми першого (бакалаврського) рівня: «Середня освіта. Мови і літератури (польська, українська)» (кваліфікація – учитель польської мови і літератури, учитель української мови і літератури), «Філологія. Польська мова і література, друга мова – англійська» (кваліфікація – перекладач із польської та англійської мов), «Філологія. Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – польська» (кваліфікація – перекладач із польської мови, учитель польської мови) на кафедрі слов'янської філології Хмельницького національного університету спрямовані на вивчення полоністики здобувачами вищої освіти, яких відповідно називають студентами-полоністами, філологами-полоністами, перекладачами-полоністами, учителями-полоністами.

За тлумачним словником української мови, полоністика – це сукупність наук, які вивчають польську мову, літературу, культуру, історію Польщі і т. ін. [1, с. 851].

Дисципліна «Вступ до слов'янської філології», з якою студенти-полоністи знайомляться у першому семестрі першого курсу, тісно пов'язана з іншими дисциплінами освітніх програм: «Вступ до мовознавства», «Слов'янський фольклор», «Сучасна українська мова», «Сучасна польська мова», «Практичний курс польської мови», «Практичний курс української мови», «Історія польської мови», «Історія української мови», «Історія української літератури», «Історія польської літератури», «Порівняльна граматики слов'янських мов», «Історія України», «Історія Польщі» та ін. [2, 3, 4]. Деякі питання дисципліни є важливими й у методиках викладання філологічних дисциплін.

Проаналізуємо навчальні програми для здобувачів освіти закладів загальної середньої освіти, з якими у перспективі матимуть справу випускники означених вище освітніх програм. Звернемо увагу на предмет «Українська мова» у ЗЗСО, зокрема вивчення тем, пов'язаних зі слов'янською філологією. Наприклад, у навчальній програмі «Українська мова, 5-9 класи» тематика текстів, що пропонується у соціокультурній змістовій лінії для учнів 7 класу, є такою: «Мова – скарбниця духовності народу. Формування української народності. Речові пам'ятки слов'ян, писемні джерела про слов'ян. Матеріальна й духовна культура східних слов'ян. Культура Київської Русі. Звичаї й традиції рідного краю» [11]. У 8 класі цієї програми пропонується для опрацювання така тематика текстів: «Для народних традицій, вірувань, релігії, християнської моралі, свят, міфології, фольклорної творчості, художньої літератури у формуванні світогляду українців. Унесок українців у світову культуру. Збагачення української культури духовними скарбами інших народів» [11]. У 9 класі це такі теми: «Українська мова серед інших мов. Розвиток української мови. Україна – від часів Київської Русі до сучасності. Український національний характер. Взаємозв'язок матеріальних і духовних цінностей української культури. Найвидатніші постаті вітчизняної й світової культури. Забезпечення спадкоємності поколінь. Збереження сімейних цінностей, реліквій, ідеалів» [11].

Навчальною програмою «Українська мова для учнів 10-11 класів» (рівень стандарту) знаходимо відповідну тематику у соціокультурній змістовій лінії: «Повноцінне функціонування мови – запорука розквіту держави. Мова злагоди й гармонії. Відновлення історичної пам'яті та формування почуття національної гідності. Повага до національно-культурних цінностей інших народів» [12], а в 11 класі – «Мовна стійкість як ключова риса національно-мовної особистості. Джерела, що живлять мовну стійкість. Культурний простір (моєї родини, мого міста, України). Національний дух культурного простору України. Естетичний смак українців у слові, побуті, одязі. Нове в культурі мого народу. Наслідування чи ігнорування традицій. Культурні запозичення. Як не відцуратися свого» [12].

Програма «Українська мова для 10-11 класів» (профільний рівень) у 10 класі у мовній, лінгвістичній лінії передбачає такі теми: «Мова як знакова система і суспільне явище. Мова і держава. Українське законодавство про мову. Мовна ситуація в державі. Мовні обов'язки громадян. «Мовний суржик», його причини. Проблеми екології

української мови. Українська мова як одна з індоєвропейських мов. Українська мова в колі слов'янських мов. Ознаки самобутності української мови. Основні етапи формування і розвитку української національної мови. Поява писемності у східних слов'ян. Створення слов'янського алфавіту. Роль Кирила і Мефодія у становленні слов'янської писемності. Кирилиця як основа для розвитку слов'янських систем письма. Види письма в період Київської Русі. Короткі відомості з історії української писемності. «Граматика словенська» Мелетія Смотрицького (1619). Перша рукописна граматика української мови Івана Ужевича (1643 р.). Особливості розвитку української мови на сучасному етапі. Власне українська лексика. Слова, успадковані з індоєвропейських та східнослов'янських мовних спільностей. Українізми в лексичному складі інших мов. Старослов'янізми, їх ознаки, роль у розвитку української мови. З історії лексикографії. Словник Лаврентія Зизанія (1596 р.), «Лексикон» Памво Беринди (1627 р.)» [15]. Соціокультурна змістова лінія у 10 класі містить такі теми: «Мовна особистість кризь призму української родини, української культури. Етноестетика української мови родини. Етноестетика мови родинних виховних традицій. Традиції мовних звертань» [15].

У мовній, лінгвістичній змістовій лінії для 11 класу пропонуються такі теми: «Українська мова в «діалозі культур». Відображення в сучасній українській мові культури інших народів. Українська мова у світі. Українська діаспора. Історія мовознавства в особистостях. Видатні мовознавці вітчизняної науки» [15], а соціокультурна змістова лінія дає ширший перелік для обговорення: «Слово як носій добра, істини й краси. Риторичний ідеал Ф. Прокоповича. Українська мовоментальність. Мовосимволи української державності. Роль громадянина у відродженні і зміцненні української державності. Мовні знаки – концепти української національної культури. Лінгвокультурні особливості етнографічних регіонів України. Родинно-етикетні, родинно-оздоровчі, родинно-громадські традиції, звичаї мешканців, що живуть поряд з українцями. Роль художньої літератури, мистецтва у збагаченні й гармонізації внутрішнього світу. Українська мова і міжкультурна комунікація. Збереження національного в період глобалізації. Відображення в сучасній українській мові культури інших народів. Взаємозбагачення мов як результат взаємодії національних культур» [15].

Програмою «Українська мова для 8-9 класів з поглибленим вивченням української мови» для 8 класу у соціокультурній змістовій лінії пропонується для вивчення тематика текстів: «Український

народ: походження, формування, етнографічні групи. Інші національні спільноти України. Визначні люди України», а у 9 класі: «Розвиток української мови. Українська мова з-поміж інших мов. Україна – від часів Київської Русі до сучасності. Українська громада, родина. Український національний характер. Основні галузі господарства: ремесла та народні художні промисли; транспорт, графіка, орнамент, музика й театр. Поселення та житло. Культурогенна форма життєдіяльності української сім'ї. Найвизначніші постаті вітчизняної та світової культури. Забезпечення спадкоємності поколінь. Збереження сімейних цінностей, реліквій, ідеалів. Взаємозв'язок матеріальних і духовних цінностей української культури» [13].

У програмі «Українська мова для класів з польською мовою навчання» у мовній змістовій лінії для 7 класу зазначається тема «Українська мова в сім'ї слов'янських мов» [14].

У навчальній програмі «Польська мова для шкіл з українською мовою навчання» у соціокультурній змістовій лінії для 10 класу (рівень стандарту) – тема «Багатство виражальних можливостей слов'янських мов», а в 11 класі – «Слов'янські звичаї та обряди» [5].

Теми, пов'язані зі слов'янською філологією, можна віднайти і в шкільних підручниках з української літератури, зарубіжної літератури та ін.

Таким чином, пізнання учнями відомостей про слов'янський світ, міфологію, фольклор слов'ян, слов'янські мови, слов'янські літератури, відомості про слов'янознавців під час вивчення фонетики, лексикології, фразеології української та польської мов, усної народної творчості, творів українських і польських авторів сприяє формуванню лінгвокультурознавчої компетенції мовної особистості [6, с. 10].

Якщо проаналізувати робочі програми дисциплін, що вивчаються за освітніми програмами першого (бакалаврського) рівня: «Філологія. Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – польська», «Польська мова та література, друга мова – англійська» та «Середня освіта. Мови і літератури (польська, українська)» Хмельницького національного університету, то також побачимо міждисциплінарний взаємозв'язок у вивченні основ слов'янознавства [2, 3, 4].

У «Вступі до мовознавства» розглядаються теми, пов'язані певним чином (прямо чи дотично) зі слов'янською філологією: «Історичний розвиток мов. Причини мовних змін. Мовні контакти та їх наслідки. Мова і територіальні діалекти. Міжнародні та національні мови. Класифікація мов. Мови

народів і народностей України. Генеалогічна класифікація мов. Основні критерії генеалогічної класифікації мов. Поняття про мовні сім'ї та макросім'ї. Індоевропейська мовна сім'я» [9].

«Вступ до літературознавства» – «Розвиток літературного процесу у світових вимірах. Історія розвитку літературознавчої думки» [7].

«Історія польського мовознавства» – «Слов'янське мовознавство та його роль для світової науки. Історія польського мовознавства крізь призму періодизації. Основні проблеми польської лінгвістики. Генеалогія польської мови. Старопольський період розвитку мовознавства. Польські діалекти: їхні ознаки, поширення і вплив на польську літературну мову. Розвиток польської мови» [10].

«Порівняльна граматики слов'янських мов» – «Праслов'янська мова – генетична основа слов'янських мов. Порівняльна фонетика, графіко-орфоепічні риси слов'янських мов. Порівняльна лексикологія, фразеологія, морфеміка, морфологія, стилістика слов'янських мов» [16].

«Слов'янський фольклор» – «Періодизація слов'янського фольклору. Основні напрями та школи фольклористики. Магія та міфологія праслов'ян. Календарно-обрядова та родинно-обрядова творчість слов'ян. Народний епос, історична проза, народна пареміографія слов'ян» [8].

Уся розглянута міждисциплінарна тематика у перспективі застосовується здобувачами вищої освіти для власних наукових досліджень (публікації статей у наукових збірниках праць; виголошення промов на конференціях різних рівнів; використання матеріалів у курсових роботах; використання матеріалів у курсових роботах; кваліфікаційних роботах; інших філологічних дослідженнях), використовуючи наукові методи: аналізу, синтезу, дедукції, індукції, порівняльно-історичного методу, зіставного, статистичного, методу лінгвістичної географії, детальніший розгляд яких відбувається на заняттях зі «Вступу до слов'янської філології».

Пізнання світу історії слов'янських народів та їх мов, розгляд характерних рис матеріальної й духовної культури слов'ян, мовних особливостей праслов'янської мови і сучасних слов'янських мов допомагає в «діалозі культур» досліджувати мову і традиції українського народу і на цій основі формувати ключові компетентності майбутнього полоніста: лінгвістичну, лінгвокультурознавчу, лінгвокраїнознавчу, дослідницьку та використовувати набутий досвід у професійній діяльності.

Отже, здобувач освіти, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен чітко

володіти матеріалом про теорію походження слов'ян і їх мов, здійснювати класифікацію слов'янських мов та історико-лінгвістичне коментування тексту, розрізняти основні мовні процеси праслов'янської мови та етапи історичного розвитку сучасних слов'янських літературних мов, розпізнавати тексти слов'янських мов, застосовувати особливості фонетичної, графічної, граматичної і лексичної систем слов'янських літературних мов у професійній перекладацькій діяльності, доцільно використовувати лінгвістичну термінологію слов'янознавства у процесі наукової діяльності, характеризувати теорії виникнення та розвитку писемності у слов'ян та історію слов'янської філології, її періодизацію, формулювати проблеми та завдання слов'янської філології XXI століття, визначати на основі текстового аналізу особливості кожної підгрупи слов'янських мов та тексти, написані будь-якою слов'янською мовою, виконувати порівняльно-історичний аналіз окремих лексем у різних слов'янських мовах, уміти формулювати власну думку щодо питань розвитку мови, аналізувати й узагальнювати мовні явища, розрізняти функціональні стилі й засоби слов'янських мов, практично використовувати елементи слов'янських мов у професійній діяльності перекладача-полоніста та вчителя-полоніста.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Фаховий філолог – це насамперед людина, яка вправно володіє словом в усному та писемному спілкуванні, вміє тонко, доречно й коректно використовувати всі його можливості, застосовувати усі набуті протягом навчання компетентності. А таких фахівців потребують не лише в освітній чи науковій галузях. Вони цілком успішні як журналісти, літературні редактори, перекладачі, видавці, контент-менеджери, копірайтери, літературні співробітники, прес-секретарі, працівники інформаційних, бібліотечних та інших установ, навіть як громадські діячі чи політики. Звісно ж, задля кінцевої мети – сформованого професійного філолога – необхідно провадити систематичну й цілеспрямовану роботу, забезпечуючи формування усіх компетентностей означених освітніх програм. До подальших опрацювань із теми належить вироблення практичних рекомендацій щодо використання вправ і завдань на заняттях зі «Вступу до слов'янської філології», які сприяли б формуванню лінгвістичного мислення та мовної свідомості майбутніх філологів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпін: ВТФ «Перун», 2002. 1440 с.
2. Освітня програма «Польська мова і література, друга мова – англійська». URL: <https://www.khnu.km.ua/root/page.aspx?l=0&r=50&p=1&f=%D0%91>
3. Освітня програма «Середня освіта. Мови і літератури (польська, українська)». URL: <https://www.khnu.km.ua/root/page.aspx?l=0&r=50&p=1&f=%D0%91>
4. Освітня програма «Філологія. Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – польська». URL: <https://www.khnu.km.ua/root/page.aspx?l=0&r=50&p=1&f=%D0%91>
5. Польська мова. 10-11 класи. Рівень стандарту. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
6. Семенов О.М. Вступ до слов'янської філології: навчальний посібник. Суми: Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. 190 с.
7. Станіславова Л. Л. Вступ до літературознавства. URL: <https://msn.khnu.km.ua/course/view.php?id=1152>
8. Терещенко Л. В. Слов'янський фольклор. URL: <https://msn.khnu.km.ua/course/view.php?id=601>
9. Торчинська Н. М. Вступ до мовознавства. URL: <https://msn.khnu.km.ua/enrol/index.php?id=3642>
10. Торчинська Н.М. Історія польського мовознавства. URL: <https://msn.khnu.km.ua/course/view.php?id=5687>
11. Українська мова. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-9 класи. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
12. Українська мова. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання. Рівень стандарту. 10-11 класи. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
13. Українська мова. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (класів) з поглибленим вивченням української мови (8-9 класи). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
14. Українська мова. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням польською мовою. 5-9 класи. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
15. Українська мова. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Філологічний напрям, профіль – українська філологія. 10-11 класи. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
16. Царалунга І. Б. Порівняльна граматики слов'янських мов. URL: <https://msn.khnu.km.ua/course/view.php?id=7105>

REFERENCES

1. *Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* (2002) [A large explanatory dictionary of modern Ukrainian language] / Uklad. i holov. red. V. T. Busel. K.; Irpin: VTF «Perun». 1440 s.
2. *Osvitnia prohrama «Polska mova i literatura, druha mova – anhliiska»* [Educational program 'Polish language and literature, second language – English']. URL: <https://www.khnu.km.ua/root/page.aspx?l=0&r=50&p=1&f=%D0%91>
3. *Osvitnia prohrama «Serednia osvita. Movy i literatura (polska, ukrainska)»* [Educational program 'Secondary education. Languages and literatures (Polish, Ukrainian)']. URL: <https://www.khnu.km.ua/root/page.aspx?l=0&r=50&p=1&f=%D0%91>
4. *Osvitnia prohrama «Filohiia. Slovianski movy ta literatura (pereklad vkluchno), persha – polska»* [Educational program 'Philology. Slavic languages and literatures (including translation), the first language is Polish']. URL: <https://www.khnu.km.ua/root/page.aspx?l=0&r=50&p=1&f=%D0%91>
5. *Polska mova. 10-11 klasy. Riven standartu. Prohrama dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv z ukrainskoiu movoiu navchannia* [Polish language. 10-11 grades. Standard level. Program for general educational institutions with Ukrainian language of instruction]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
6. Semenoh, O. M. (2010). *Vstup do slovianskoi filohii: navchalnyi posibnyk* [Introduction to Slavic philology: study guide]. Sumy: Vydavnytstvo SumDPU im. A. S. Makarenka. 190 s.
7. Stanislavova, L. L. *Vstup do literaturoznavstva* [Introduction to literary studies]. URL: <https://msn.khnu.km.ua/course/view.php?id=1152>
8. Tereshchenko, L. V. *Slovianskyi folklor* [Slavic folklore]. URL: <https://msn.khnu.km.ua/course/view.php?id=601>
9. Torchynska, N. M. *Vstup do movoznavstva* [Introduction to Linguistics]. URL: <https://msn.khnu.km.ua/enrol/index.php?id=3642>
10. Torchynska, N. M. *Istoriia polskoho movoznavstva* [History of Polish Linguistics]. URL: <https://msn.khnu.km.ua/course/view.php?id=5687>
11. *Ukrainska mova. Prohrama dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv. 5-9 klasy* [Ukrainian language. Program for secondary schools. 5-9 grades]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
12. *Ukrainska mova. Prohrama dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv z ukrainskoiu movoiu navchannia. Riven standartu. 10-11 klasy* [Ukrainian language. Program for general educational institutions with Ukrainian language of instruction. Standard level. 10-11 grades.]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
13. *Ukrainska mova. Prohrama dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv (klasiv) z pohlyblyenym vyvchenniam ukrainskoi movy (8-9 klasy)* [Ukrainian language. Program for general educational institutions (classes) with in-depth study of Ukrainian language (grades 8-9)]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>

14. *Ukrainska mova. Prohrama dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv iz navchanniam polskoju movoiu. 5-9 klasy* [Ukrainian language. Program for general education institutions with Polish language of instruction. 5-9 grades]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>

15. *Ukrainska mova. Prohrama dlia profilnoho navchannia uchniv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv. Filolohichniy napriam, profil – ukrainska filolohiia. 10-11 klasy* [Ukrainian language. Program for profile training of students of general educational institutions. Philological direction, profile - Ukrainian philology. 10-11 grades]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>

16. Tsaralunha, I. B. *Porivnialna hramatyka slovianskykh mov* [Comparative grammar of Slavic languages]. URL: <https://msn.khnu.km.ua/course/view.php?id=7105>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ПОДЛЕВСЬКА Неля Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри слов'янської філології Хмельницького національного університету.

Наукові інтереси: методика викладання філологічних дисциплін, мовно-комунікативні основи культури спілкування, міжкультурна комунікація і проблеми перекладу.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

PODLEVSKA Nelia Volodymyrivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Slavic Philology, Khmelnytskyi National University.

Scientific interests: methods of teaching philological disciplines, linguistic and communicative foundations of the culture of communication, intercultural communication and translation problems.

Стаття надійшла до редакції 13.08.2022 р.

УДК 38.036:378.3

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-205-162-167

ПРИСЯЖНИЙ Віталій Вікторович –

аспірант кафедри педагогіки та спеціальної освіти
Центральноукраїнського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9625-4319>
e-mail: attorney2506@gmail.com

**ПИТАННЯ МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В НАУКОВИХ РОЗВІДКАХ
УКРАЇНСЬКИХ ДОСЛІДНИКІВ**

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Освіта як основа духовно-культурного, соціально-економічного розвитку суспільства є державним пріоритетом будь-якої країни. Очевидно, що модернізація освіти є важливим фундаментом соціальнокультурного прогресу соціуму. Сучасний стан реформування системи освіти в Україні як середньої, так і вищої ланок зумовлений вимогами часу, інтеграцією у світовий, зокрема європейський, освітній і науковий простір, забезпеченням її конкурентоспроможності в міжнародній спільноті, що висуває нові вимоги до якості підготовки майбутніх учителів, зокрема й музичного мистецтва, та загострює необхідність вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду в цьому напрямі.

Сьогодні перед освітньою системою постають нові завдання, великого значення набуває виховання творчої особистості, розвиток здібностей, створення умов для розкриття креативності як важливої складової її формування. Пріоритетну роль у розвитку творчої особистості має музичне виховання. Одним із найважливіших завдань, що постає перед педагогом у навчальному закладі є

музично-естетичний та творчий розвиток особистості, формування її музичних здібностей, адже загальновідомо, що виховне значення музики дуже важливе й велике. Музика впливає безпосередньо на почуття людини, допомагає їй пізнавати оточуюче середовище, активно формує ставлення до навколишнього світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема впливу музики на формування духовної культури особистості розглядалась у психолого-педагогічних дослідженнях В. Бехтерева, Л. Виготського, А. Готсдінера, Б. Теплової та ін. У роботах О. Апраксіної, Н. Ветлугіної, Д. Кабалецького, А. Канеман, А. Хрипкової, В. Шацької музика розглядається як механізм зв'язку моральних та естетичних впливів на особистість.

Внесок видатних вітчизняних освітян минулих років у розв'язання питань музичного виховання, розкрито в роботах Л. Іванової, С. Морозової, С. Процика, Н. Роман, Є. Федотова, І. Фрайта та ін.

Велику увагу проблемам музичного виховання дітей, молоді та юнацтва приділяють і сучасні вітчизняні науковці М. Гейченко, Л. Гончаренко, Г. Дідич, О. Ляшенко,